

gosp. pisatelj knjigo prehitro delal. Imela bi obširnejša biti, da bi bili vsi predmeti jednako zastopani. Pri „petji“ n. pr. je metoda premalo razpravljana in niti Weinwurmova, najboljša metodika v tej stroki, ni omenjena. O petji po notah in o ritmiki g. pisatelj prav malo pripoveduje in prva naloga pouku v petji mu je, da se otroci kar največ pesnij po sluhu peti naučé. Kdaj jim pa hoče učitelj sluh in ritmični čut vzbujati, kadar šole zapuščajo? Pri „pisanji“ pa se nasprotno več zahteva, nego se dá doseči. Napačno je, da se tu zahteva v ljudski šoli pisanje na čist (nenačrtan) papir, kjer je gledati na pravo ležo, pravo zvezo in pravilne črke. Kdor je pozneje primoran pisati na čist papir, bode si že v sili pomagal s podkladkom, dokler ni vajen brez podkladka. Sicer se pa v življenji največ piše na rubriciran in načrtan papir, kakeršen je zdaj sploh za pisma v rabi, kupčijske in obrtnijske knjige pa so rubricirane. Pisanje francozke okrogle pisave v 5. in 6. letu, kakor se tu zahteva, dalo bi se pri tako pičlih pisalnih urah uvesti samo na kvar navadne latinice, ker bi se otroci potem odvadili pravilne leže, pravilnih oblik in pravilnega držanja peresa. Sicer pa za Kranjsko tudi ni predpisana ta pisava. Pri „merstvu“ se oménja, da risanje mrežnkov in sestavljanje geometričnih teles pouka ne pospešuje. Skušnja pa nasprotno uči in slavni Močnik ravno to priporoča in to delo tudi otroke, osobito dečke, jako zanimlje. Za risanje gosp. pisatelj priporoča Tretau-ove predloge. Prav; ali omeniti bi bil moral, da črta nima nič sence, kakor se v teh predlogih nahajajo senčnate črte (Schattenlinien) pri plošnatem ornamentu; pri Eichterji in Grandauerji tega pogreška ne nahajamo. Govori se tudi o risarnici na ljudski šoli; rad bi vedel, v koliko ljudskih šolah na Slovenskem so posebne risarnice. — Jezik je dober in umljiv, razven nekoliko malih nedostaktov, kakor so n. pr. bralni kos (Lesestück), berilna vaja (Lesestückübung) mesto berilo, slovka mesto zlog (Silbe). — V obče pa bode knjiga gospodom učiteljem prav dobro ugajala in zato jim jo prav toplo priporočamo, gospodu pisatelju pa želimo ž njo najboljšega vspeha.

—m—

Daniel Lichard †.

Zmerom je ista žalostna pesen, kadar se piše ali govori o naših severnih bratih Slovaki. Beremo samo žalostinke o tem potlačenem slovanskem plemenu, ki šteje gotovo nad dva in pol milijona duš. Kriva te žalostne usode je najbolj splošno znana golobičja narav tega brat-

skega plemena v sosedstvu brezozirnih Madjarov, ki niso svoje čudi in naravi od Arpadovih časov dosti izpremenili. Ako bi Slovaki imeli mesto golobičje nekoliko tigerske krvi v sebi, bili bi dan danes v parlamentu v Pešti zastopani vsaj s kacimi 50 poslanci, v tem ko zdaj nimajo niti jednega. Že stari Deak, o katerem se je reklo, da je najpravičnejši Madjar, izdal je parolo o Slovakah: „minden áron buktatni“, t. j. ubiti jih na vsak način! In te parole Deakove drže se dan danes vsi Madjari ter jo izvršujejo dejanski v vsem javnem življenji, bodi si v cerkvenih ali šolskih, literarnih ali socijalnih vprašanjih. Vsacega narodnega človeka, ki ima pogum priznavati javno, da je Slovak in Slovan, proglašé precej Madjarji panslavistom in proganjajo ga potem neusmiljeno v javnem in privatnem življenji. Zategadelj je skoro vsak Slovak, ki nosi gosposko suktnjo, gotovo pa vsak plemenitaš („nemes ember“), — katerih je neštevilen broj, — gotovo madjaron in strasten renegat.

Letos so imeli v Požunu nekteri slovaški rodoljubni mladeniči dijaki med seboj literarno društvo, v katerem so se vadili v govoru in v pisavi svojega v srednjih šolah po polnem zanemarjenega materinega jezika. Ravnatelj pravne akademije in senat, ki sta po ovaduhih to zvedela, nista pohvalila vzornih rodoljubnih dijakov, temveč izključila sta jih iz pravne akademije zavoljo dozdevnih panslavističnih agitacij.

Ko so se dijaki in z njimi vred skoro vsi slovaški rodoljubi pritožili zavoljo te krivice pri ogerskem ministru nauka in bogočastja, poostril je taisti vsled te pritožbe to kazen tako, da je te dijake izključil iz vseh ogerskih učilišč in ob jednom ukazal, da ne more niti jeden teh vrlih mladeničev za večne čase dobiti nobene niti državne niti cerkvene službe na vsem Ogorskem! Še Mithad paša ni svoje dni tako kruto postopal proti Bolgarom. Madjari so sklenili v klici zatreti vsako rodoljubje pri Slovakah, naj že velja kar in kolikor hoče.

Zaradi tega je smrt vsakega slovaškega rodoljuba, boritelja in pisatelja narodnega neizmerna izguba za ta nesrečni bratski narod, kateremu hočejo Madjari s pomadjarjenjem mladine vse žile podvezati. Zavoljo tega nas je jako užalostila vest, da je 19. novembra l. l. stari Daniel Lichard, blaga, neutrudljiva, neumorna in neustrašljiva duša, ulegel se k večnemu pokoju. Res, da je bil že Lichard v 70. letu, ali tem večja je njegova izguba, ker je že zdaj ni nihče pričakoval in ker je pokojnik še delal tri dni pred svojo smrtjo.

Lichard spada med staro gardo slovaških rodoljubov, kateri se prištevajo pokojna Štur in Tot Pauliny, še živi Hurban, Skultety, Mudron, Pič, Sasinek in drugi.

1828. leta je on na evangelijskem liceji — kajti bil je protestant — v Požunu osnoval „literarno jednoto slovensko“. Slavni ranjki Ljudevit Štur je sam priznal, da se je v tem dijaškem društvu izcimil pri njem trdni sklep posvetiti vse svoje življenje slovaškemu narodu.

Književno je začel Lichard delovati v českem jeziku. Ali že 1845. leta sta začela on in Štur pisati „Národne Slovenske Novine“ v slovaškem narečji. Lichard pripoveduje večkrat, da je njemu in Šturu to na misel prišlo, ko sta peš popotovala jedenkrat iz Požuna v Modro, ker sta uvidela, da samo s tem sredstvom je mogoče Slovake oteti iz madjarskega žrela.

Ko so se pod Bachovim absolutizmom Slovaki literarno nekoliko slobodnejše gibali, začel je Lichard spet česki pisati v svojih „Slovenskih Novinah“ in v svojem „kalendarji“. „Novine“ in „kalendar“ je polnil Lichard skoro čisto sam in ravno zavoljo tega je bila njiju vsebina tako izvrstna, da mora človek še dan danes brati znanstveno-popularne spise Lichardove s pravo slastjo. Ko so Madjari 1867. leta prišli spet do neomejene vlasti, vrnil se je Lichard v pisavi spet v slovaško narečje; zakaj? to smo že poprej omenili.

Lichard je gotovo napisal v českem in slovaškem jeziku celo knjižnico. Največ se je sam pečal z matematiko in s prirodoslovjem in sorodnimi znanostimi, vrhu tega pa z narodnim gospodarstvom.

List njegov „Obzor“, katerega je z enakim veseljem prebiral kmet in učenjak, doživel je 20. tečaj. Zaradi teh zaslug ga je tudi hrvatsko gospodarsko društvo v Zagrebu imenovalo svojim počastnim članom 1879. leta. Od večjih njegovih del je najznamenitejše: „Slovinska obrazkova čitanka hospodarska“ v dveh debelih zvezkih. Kritika je rekla, da se v tem delu zrcali „nezroneny, sveži duch našeho najstaršieho žijuceho spisovatelya“.

Lichardov slovenski „kalendar“ se je razširjal vsako leto v 5000 iztisih med slovaškim ljudstvom in je neizmerno mnogo lepih naukov posejal na dobra in plodovita tla.

Kakor smo rekli, bil je Lichard po veri protestant in sicer duhoven — superintendent, ali ves čas skoro 50letnega svojega književnega delovanja ni nikoli ne z najmanjšo besedico razžalil verskega prepričanja katoliške polovice svojega naroda. Brez razločka vere so ga vsi Slovaki spoštovali, kakor svojega očaka. Bil je Slovakom pisatelj in rodoljub, pravi naš Slomšek.

Hrvatski „Pozor“ pravi o njem v listu od 24. novembra 1882. leta in s tem tudi sklepamo to črtico:

„U Lichardu ugasla je slovačkomu narodu blaga luč, koja mu je v tmini narodne težke borbe milo svietila brez praska i huke, al uvijek jednako, uvijek mirno, uvijek sjegurno.

Kad bi on po svojoj novinarskoj dužnosti javio smrt, kojega starijega zaslužnoga Slovaka, uvijek bi dodao: „i opet ode jedan iz naše stare garde. Bog mu dao duši vječni pokoj!“ Tako i mi danas iz slavenskoga juga dozivljamo duši uzor-poštenjaka, veterana medju pisci slovačkimi: „Bog Ti dao vječni pokoj, a skori spas tvomu puno izkušanomu, mnogo progonjenomu, od Tebe toliko ljubljenomu narodu!“

Dr. V. Zarnik.

Dva nova poljska groba.

Drugega za drugim pobira nam neusmiljena smrt s književnega polja slovanskega, ne poprašujoč po tem, ali se je pa rodil tudi že drug mož, ki bi mogel stopiti na pokojnikovo mesto ter nadaljevati prekinjeno delovanje njegovo.

Februarija meseca sta zopet umrla našim bratom Poljakom dva najpridnejša književna delavca. Naš namen ni, v naslednjih črticah vsestranski opisati njijino življenje in pisateljevanje, kar je zavoljo obširnega njijinega delovanja tudi jako težavno: nam bodi dovolj, ako s svojim nekrologom opozorimo slovenske bralce na to bridko izgubo in vzbudimo v njih čut spoštovanja za — Józefa Szujškega in Wacława Aleksandra Maciejowskega!

* * *

V Józefu Szujškem ne obžaluje poljski narod samo profesorja domače zgodovine, tajnika krakovske „akademii umiejętności“, konservatorja arhivov galiških: v njem objokuje tudi pesnika in moža, kateri mu je neutrudno pripravljaj pot k bodočnosti, kateri mu je bil svareč učitelj, vdan mu z vso ljubeznijo svojo!

Porojen l. 1835. v Tarnovu obiskoval je Szujški najprej v rojstnem mestu gimnazijo, pozneje pa krakovsko in dunajsko „wszechnico“, kakor imenujejo Poljaki univerzo. Dokončavši velike šole, naseli se na dednem posestvu Kurdwanowu ter se posveti književnosti. Prve njegove plode, lirične pesni in povesti, nahajamo v „Dzienniku literackim“ in „Dodatku do Czasu“. Največje vrednosti iz te dobe so pač drobne njegove pesni, znane pod naslovom: *Poważne chwili Jerzego Prawdzica*